

Akik előttünk jártak

Kovács János (1846–1905)

100 évvel ezelőtt hunyt el. Az 1848-as kossuthi politika egyik hívére – **az angol-amerikai unitárius kapcsolatok kiépítőjére, Kovács János** tanárra szeretnénk emlékezni.

Kovács János két évvel a szabadságharc kitörése előtt, 1846-ban született **Fiatfalván**, egyszerű székely szülők gyermekeként.

Középiskolai tanulmányait **Székelykeresztúron** kezdte, majd Kolozsvárt folytatta, ahol a tanulás mellett **Daniel Gábor főgondnok gyermekei mellett** töltött be **nevelői** állást. Az 1868-ban érettségizett ifjút **1870-ben a Főtanács a londoni akadémiára jelölte továbbtanulásra**, 1870 őszétől 1872 nyárközépig a **Manchester New-College hallgatója volt**.

Londonba utazásáról naplót vezetett. Eből tudjuk, hogy Kolozsvárról „gyorskocsival” utazott Nagyváradig, innen vonattal Budapestig, ahol négy napig ismerkedve a várossal, április 8-án folytatta útját Bécsig. Itteni négynapos városnézés után Salzburgon – Münchenen keresztül ért **Zürichbe**, ahol 1870. április 25-től augusztus végéig az **ottani egyetemen képezte magát. A manchesteri New Collegnek 1870. szeptembertől 1872 júliusáig volt növendéke, majd 1872 őszén kezdte meg tanári tevékenységét Kolozsvárt.**

Kolozsvári tanárságának jelentősebb eseményei az alábbiak voltak: 1873-tól a **Ferenc József Tudományegyetemen az angol nyelv tanítására kapott meghívást**. 1876-ban megalapította az **Angol Társalkodó Kört**. 1877-től 1891-ig a **kollégium igazgatói tisztségét** töltötte be. 1878-tól a **Keresztény Magvető társszerkesztőjeként** is működött. **1881-ben az Egyház képviseletében** részt vett Londonban a **Brit és Külföldi Unitárius Társulat közgyűlésén**, hova Felső-Olaszországon keresztül utazva **Milánóban felkereste az olasz unitáriusok ismert nagy alakját Braccifortot**, majd Turinban az ott tartózkodó Kossuth Lajost, kivel a későbbiekben több levelet is váltott. Angliában egy hónapig időzött. Ez idő alatt, az angol unitáriusok körében előadásaival 1800 Ft-ot gyűjtött a budapesti egyházközség javára, a budapesti egyházközség lelkesízi fizetésére pedig évi 100–100 font-sterlinget.

1882-ben ugyancsak az E. K. Tanács határozatából **az Egyházat az amerikai Saratogában képviselte**, az ott tartott „Unitáriusok és más szabadelvű keresztények konferenciáján”. Az itt eltöltött **fél év alatt 38 templomban prédikálva**, ismertette meg hitrokonaival a magyar unitáriusok életét. Ezen útján előadásaival és felolvasásaival 3200 Ft-ot gyűjtött a **Channing** és a **Richmond „tanári szék” javára**. Útjáról megemlékeztek a korabeli sajtó legkiválóbb képviselői is.

Kovács János nehéz időszakban töltötte be a kollégium tanár-igazgatói tisztségét. Mint tanár **történelmet és angolt tanított, a Papnevelő Intézetben** pedig angol nyelvet és irodalmat.

A korabeli egyházi lapok részletesen foglalkoztak a tanügy terén kifejtett munkásságával, ezért – az alábbiakban – csak futólag soroljuk fel itteni tevékenységét. Így pl. növelte a tanárok számát, előmozdította az **Apollo-kör létesítését**, módosította a felügyelői és a gondnoki hatáskört és az **Ifjúsági Olvasó- és Önképzőkör** alapszabályait, megszervezte az **osztályfőnöki intézményt** és a **tanügyi értekezleteket**, a **vasárnapi hitoktatást**, **megszüntette az esküdszéket**, eltörölte a magántanítást, **szakkönyvtárat létesített, új tantervet léptetett életbe**, szerződést kötött az állammal, államsegély tárgyában stb.

Mint irodalmár is jelentős munkát végzett. Így többek között Naplót vezetett külföldi útjairól. Ismeretéseikkel, tudósításokkal és fordításokkal növelte a Keresztény Magvető színvonalát. **Felolvasásokat tartott a Dávid Ferenc Egyletben** és az Iparos Egyletben. A **Kisfaludy Társaság** megbízásából összegyűjtötte **apósa, Kriza János 1894-ben kiadott verseit**. Írt a hazai és külföldi egyházi lapokba és a korabeli jelentősebb újságokba. 1893-ban megírta magyar és angol nyelven **Paget János életrajzát**, 1896-ban pedig **Hopps P. Jánostól lefordította „A miatyánk egyháza” című munkát**.

Gál Kelemen így jellemezte Kovács Jánost: „Diákjainak sokat zsörtölődő, de jóakarató segítő, támogató atyai barátja, mestere volt. Biztosította a szegény székely fiúk megélhetési módjait és forrásait. Lelkesedéssel magyarázta a történelem eseményeit. Nagy öröme volt, ha valamelyik tanítványa az angolban szép eredményt ért el. Majdnem minden társadalmi mozgalomban részt vett. **Az ő korában nem volt még egy tanár, akit a városi közvélemény annyira ismert, nyilvántartott volna** (Mikó Imre: „Kovács János amerikai utazása” Ker. Magv. 1978. 26. old.)

„Édesapánk, Kovács János emlékére” címmel gyermekei adtak ki egy kétrészes füzetet, mely Kovács János temetésén elhangzott beszédek és Gál Kelemennek az elhunyt életét méltató cikkét tartalmazta.

A hálás utókor összegyűjtötte a korabeli sajtó Kovácsról írt cikkeit és beszámolóit, melyet le származottai jóvoltából a kolozsvári Központ őrizhet. Emlékét még a **Középiskolai Tanáregylet** és a **Látóhatár** c. lap örököltette meg.

Kovács Jánosra való emlékezésünk szolgáljon buzdításul azoknak, akiket nem az egyéni érdek, hanem az unitárius egyházi közösség felemelésének szándéka vezet.

Kelemen Miklós